

टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ, पुणे

संस्कृत विशारद (बी.ए.) – नियमित

परीक्षा : डिसेंबर – २०२३

सत्र ३ रे

विषय: व्याकरण- ३ (19R431)

दिनांक : ०५/१२/२०२३

गुण : ६०

वेळ : दु.२.०० ते ४.३०

सूचना : १) उजवीकडील अंक त्या प्रश्नांचे गुण दर्शवितात. २) सर्व प्रश्न अनिवार्य.

- प्र.१. त्रीणि सूत्राणि स्पष्टीकुरुत । (१५)
१. झलां जश् झशि। २. यथासंख्यमनुदेशः समानाम्।
३. एचोऽयवायावः। ४. अकः सवर्णे दीर्घः।
- प्र.२. तिस्रः संज्ञाः स्पष्टीकुरुत । (१५)
१. टि २. प्रत्याहारः ३. प्रगृह्यम् ४. संयोगः
- प्र.३. पञ्चानां रूपपरिचयं कुरुत । (०५)
१. बहवः २. चिन्तितवान् ३. बलवन्तः
४. विद्वांसः ५. प्रतीक्ष्य ६. रक्षिणौ
- प्र.४. पञ्चानां सामासिकपदानां विग्रहं कृत्वा समासनामानि लिखत । (०५)
१. मन्दभाग्याः २. हस्तलिखितम् ३. राजकुलम्
४. नीतिनिपुणाः ५. अमेध्यम् ६. जलदः
- प्र.५. पञ्च वाक्यानि सूचनानुसारं परिवर्तयत । (०५)
- १) जानासि तस्य मनोरथम्। ('ते' इति कर्तृपदम योजयित्वा वाक्यं पुनर्लिखत।)
२) राजकुमारस्य माला भूमौ निपपति। (वाक्यं लङ्लकारे परिवर्तयत्।)
३) अकुशलवक्तुः सभायां जनाः कोलाहलं कुर्वन्ति स्म। (स्म निष्कासयत।)
४) च्यवनाय नमः। (भगवत् शब्दस्य योग्यं रूपं योजयित्वा वाक्यं पुनर्लिखत।)
५) सत्यमेव कथय। (भवान् इति कर्तृरूपं प्रयुज्य वाक्यं पुनर्लिखत।)
६) महात्मा सः सर्वं कष्टं सहते। (वाच्यपरिवर्तनं कुरुत।)
- प्र.६. द्वयोः श्लोकयोः अनुवादं माध्यमभाषया कुरुत। (०४)
- १) चितां प्रज्वलितां दृष्ट्वा वैद्यो विस्मयमागतः। नाहं यातो न मे भ्राता कस्येदं हस्तलाघवम्॥
२) दानेन पाणिर्न तु कङ्कणेन स्नानेन शुद्धिर्न तु चन्दनेन।
मानेन तृप्तिर्न तु भोजनेन ज्ञानेन मुक्तिर्न तु मुण्डनेन॥
३) गङ्गायाःसलिलं शुभ्रं शुभ्रं च शशिमण्डलम्। साधूनां हृदयं शुभ्रं शुभ्रं सत्कर्मणां यशः॥

प्र.७. संवादस्य अनुवादं माध्यमभाषया कुरुत ।

(०४)

(ततः प्रविशति याचकरूपेण शक्रः।)

शक्रः - भोः कर्ण, महत्तरां भिक्षां याचे।

कर्णः - दृढं प्रीतोऽस्मि भगवन्। कर्णोऽहं भवन्तमेष अभिवाद्ये।

शक्रः - (आत्मगतम्) किन्तु खलु मया वक्तव्यम्। यदि दीर्घायुर्भव इति वक्ष्ये, दीर्घायुर्भविष्यति। यदि न वक्ष्ये मूढ इति मां परिभवति। तस्मादुभयं परिहृत्य किन्तु खलु भाषे? भवतु। दृष्टम्। (प्रकाशम्)

भोः कर्ण, सूर्य इव, चन्द्र इव, हिमवानिव सागर इव तिष्ठतु ते यशः।

कर्णः - भगवन्, किं न उक्तं दीर्घायुरिति? अथवा यदेव उक्तं तदेव शोभनम्। हतेषु देहेषु गुणाः धरन्ते।

प्र.८. अधोलिखितं गद्यांशं संस्कृतेन अनुवदत।

(०५)

पूर्वी चंपावती नावाची एक नगरी होती. त्या नगरीत नारायण शर्मा नावाचे सर्व शास्त्रात पारंगत से कोणी एक विद्वान राहत होते. त्यांची पत्नी सुशीला. त्या दोघांना वेदवती नावाची मुलगी होती. आईवडिलांनी तिला खूप शिकवले होते. तिने अनेक ग्रंथांचे अध्ययन केलेले होते. वेगवेगळी शास्त्रे शिकली होती. ती सभेमध्ये बोलण्यातही तरबेज होती.

प्र.९. अमरकोषपङ्क्तिः समानार्थकान् लिखत। (के अपि द्वे)

(०२)

१. गजाननः

२. मधुव्रतः

३. देशः
